

HANDELINGSGERICHT WERKEN EN HANDELINGSPLANNING: EEN GESLAAGD HUWELIJK?

'De leerling staat centraal' is in onderwijs een veelgehoorde uitspraak. De vraag is dan hoe vanuit die gedachte de leerling optimaal kan ontwikkelen om te groeien tot een volwaardige burger in onze maatschappij. Begrippen zoals zelfrealisatie, zelfbeschikking en participatie zijn sleutelbegrippen in deze emancipatorische visie. De kaders van handelingsgericht werken en handelingsplanning zijn interactieve modellen waarin dialoog, onderzoek en procesmatige benadering in systematische procedures zijn vertaald.

Voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften is synergie tussen handelingsgericht werken en handelingsplanning een meerwaarde.

Handelingsgericht werken

HGW kunnen we beschouwen als een praktijkwetenschap waar theorie en praktijk samengaan. Het is noodzakelijk om kinderen en jongeren te ontwikkelen in een context die beïnvloedbaar is. Ondernomen acties zijn gericht op die leerling in deze klas, bij deze leraar, op deze school en van deze ouders.

In de publicatie van 'Handelingsgericht werken in de klas' met als ondertitel 'de leerkracht doet ertoe' (2010) beschrijven de auteurs¹ de uitgangspunten van handelingsgericht werken. Hierin zijn de zeven uitgangspunten uitgewerkt vanuit een aantal kernideeën gekoppeld aan suggesties voor de praktijk.

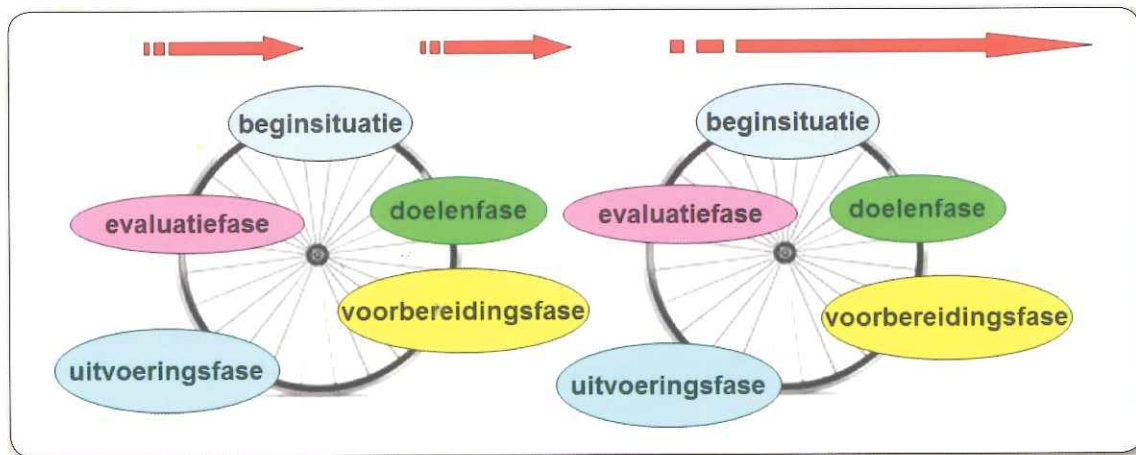
Voor de uitgangspunten van HGW verwijzen we naar het eerste artikel van dit dossier. Dit betekent dat we

- o in termen van onderwijsbehoeften denken, kijken, praten en handelen;
- o vanuit een transactioneel referentiekader met wisselwerking en afstemming werken;
- o bevestigen dat de leraar ertoe doet;
- o ons richten op het benutten van kansen, krachten en positieve factoren;
- o van een voortdurende samenwerking tussen leraar, leerling, ouders en begeleiders uitgaan;
- o doelgericht werken en haalbare, bruikbare adviezen geven;
- o naar een systematische en voor iedereen transparante werkwijze streven.

Handelingsplanning (HP)

In het buitengewoon onderwijs is het werken met handelingsplannen en het proces van handelingsplanning de motor voor de ontwikkeling van de leerling. Handelingsplanning situeert zich op drie niveaus: het schoolniveau (schoolwerkplan), het niveau van een leerlingengroep (groepswerkplan) en het niveau van de individuele leerling (individueel handelingsplan). De drie niveaus van handelingsplanning zijn op elkaar afgestemd en vormen een geheel in de begeleiding van kinderen en jongeren in het buitengewoon onderwijs. In het schoolwerkplan worden de volgende rubrieken opgenomen: de algemene uitgangspunten van de schoolwerking (missie en doelstellingen van de school), visie op kinderen en jongeren gekoppeld aan maatschappelijke tendensen, visie op onderwijs en zorg ... In de pedagogische en didactische rubriek leggen we accenten op de ontwikkeling en aanpak van de handelingsplanning in de school. In de rubriek structuur en organisatie is het belangrijk te beschrijven hoe we de missie en de visie concretiseren in de school.

De handelingsplanning is een cyclisch proces dat bestaat uit vijf stappen.

De vijf stappen in HP zijn dynamisch waardoor voortdurende aanpassing en bijsturing mogelijk zijn volgens de ontwikkeling van de leerling. In de fase van onderzoek naar de beginsituatie van de individuele leerling of de leerlingengroep is beeldvorming een cruciaal element. Beeldvorming komt tot stand door observaties, gesprekken met alle actoren binnen en buiten de school en door het bestuderen en doornemen van het inschrijvingsverslag van de leerling (type buo, testresultaten, medische verslagen, verslagen van klassenraden, observatiedocumenten ...). Ook de leerling is een actieve partner in deze fase. De beeldvorming is de basis voor het formuleren van doelstellingen voor de groep en voor de individuele leerling. Vanuit de geformuleerde doelen wordt er nagedacht over de aanpak en de methodieken om te streven naar de realisatie van de doelen. Hier spreken we over voorbereidingsfase en strategische aanpak. In een volgende fase gaan

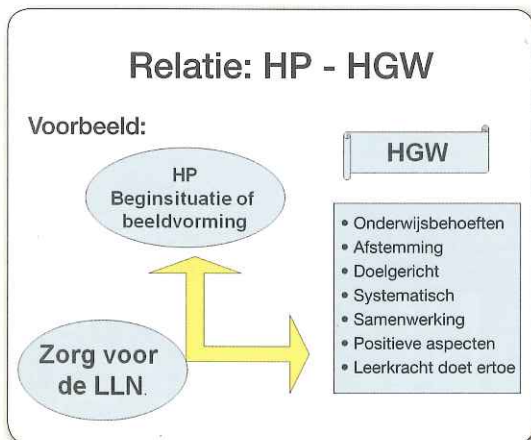
we effectief aan de slag met de leerlingen. We noemen dit de uitvoeringsfase. De evaluatiefase wordt apart vernoemd, maar is eigenlijk een constant gegeven binnen het volledig cyclisch proces.

Goede communicatie met overleg en dialoog zijn een voorwaarde om dit proces ten volle tot zijn recht te laten komen. Immers alle personeelsleden, leraren, paramedici ... zijn actoren in die manier van werken.

HGW en HP een geslaagd huwelijk?

In beide kaders gaat het over een totaalvisie betreffende de ontwikkeling van kinderen en jongeren in relatie met de omgeving. De vijf fasen van HP kunnen optimaal worden uitgewerkt als voor elke fase de zeven uitgangspunten van HGW als een sleutel worden gebruikt.

Handelingsgericht werken en handelingsplanning

In dit schema wordt het duidelijk dat bij het optimaal uitwerken van de beeldvorming de zeven uitgangspunten van HGW een meerwaarde betekenen. Bij het bepalen van de beginsituatie gaat het immers over de onderwijsbehoeften van de leerling. Afstemming en wisselwerking tussen alle actoren doet ons de situatie rondom een kind/jongere beter begrijpen en zal zo de beginsituatie verfijnen. De leraar of leraren zijn de spil in het onderwijs op maat. Hun professionele inzichten zullen mee de beginsituatie of beter gezegd het interpreteren van de fase kleuren. In de beeldvorming is het belangrijk de positieve kenmerken van de leerling op de voorgrond te zetten zonder de aandacht te verliezen voor mogelijke tekorten. Constructieve samenwerking is onmisbaar. We zijn immers allen verantwoordelijk voor die leerling. Om de beginsituatie te bepalen is het noodzakelijk om doelgericht te werken op een systematische en transparante wijze.

Conclusie

Een geslaagd huwelijk? Ik durf volmondig ja zeggen. Vanuit onze maatschappelijke opdracht om leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften of nog beter gezegd alle leerlingen voluit kansen te geven, nu en in de toekomst, is het onze plicht om te blijven nadenken over de best mogelijke methodieken. Het samengaan tussen praktijk en wetenschap moeten we stimuleren en intensifiëren.

Willy Claes, pedagogisch coördinator WKBuO